

Titel: Bemærkninger til Roman Jakobson, [Jakobsen] 024-0010

Citation: "Bemærkninger til Roman Jakobson, [Jakobsen] 024-0010", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_024-shoot-wNKS-2757_0000_024_Jakobsen_0010_p1_bP0_TB00016/facsimile.pdf (tilgået 18. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Nyeste bearbejling af Rom. Jacobsen 2/11, 49 Hjelmslev

Et hovedpunkt hos Roman Jakobson er en teori om de psykofysiske processer i hjernen, hvorved de forskellige vokaler "dannes". Denne teori er overtaget fra Stumpf (Die Sprachlaute (1886) kap. 13), men i en stærkt ændret og udvidet form. Tak Da HJ kun giver et meget ufuldkomment referat af Stumpf, er det nødvendigt for bedømmelsen af teoriens betydningskraft at se lidt nøjere på Stumpfs fremstilling og dens forudsætning.

St. selv understreger stærkt den rent hypotetiske karakter af denne teori: Doch dürfen wir wohl behaupten, dass innerhalb dieser Begrenzung der Aufgabe die hier entwickelten Vorstellungen die Tatsachen richtiger und vollständiger zusammenfassen als etwa das sonst auch so ansehnliche Koenig-Koehlersche Oktavengesetz, und dass die so wenig als möglich über die Beobachtungen selbst hinausgehen. Koehlers oktavløvs, som diskuteres af St. s. 321 ff. går i korthed ud på at vokalerne klangfarve hovedsagelig beror på den absolute højde af forstærket en enkelt formant. Det forstærkede formantområde strækker sig over halv to oktaver men har sit centrum i midten, omtrent ved følgende toner:

c ¹	c ²	c ³	c ⁴	c ⁵
U	O	A	E	I

En ren tone (dvs. uden øvertoner eller undertoner) vil efterhånden som den stiger inden for dette område i sig selv få disse vokalende "vokaliteter".

Stumpfs kontrolforsøg har imidlertid vist, at denne teori ikke i sin simple form holder stik (323). O, A, E er ikke blot mellemtrin i lyshed, men ligger ligesom i et andet plan, således som det fremgår af "vokaltrianglen" som allerede opstillede af Hellwig i 1781 (St. s. 352). Den "anden dimension", som man her vedrøres til at antage, betegnes ved analogi fra farvelæren "farbigkeit", og hypotesens mål er at finde de "zentralphysiologischen prozesse" som ligger til grund for disse to dimensioner. Det hævdes end, at tonerne under c¹ alle har en tydelig U-karakter, over c⁴ I-karakter, men at de imellem disse yderpunkter har en mere svævende karakter, hvis tonen frembringes alene. Derimod kan tonerne inden for dette område, hvis de klinger sammen med en anden, dybere tone få bestemte vokalklange. Således giver c og c¹ hver for sig et U, men i sammenklang et O, c³ alene klinger som U, men i forb. med lavere toner som $\frac{3}{2}$ osv.